



## הערכת איכות החומר האורגני

שלמה קרמר – מדריך שירות שדה

מקורות החומרים האורגנים המשמשים לטיוב קרקע בשדות חקלאיים מגוונים והם: זבל מרפתות, זבל עופות מלולים, אשפת ערים ובוצת שפכים. כל החומרים האורגנים צריכים לעבור טיפול והכנה על מנת שהם יהפכו לחומר אורגני מיוצב המוגדר כקומפוסט. המאפיינים הבולטים של קומפוסט הם העדר ריח או ריח קל ביותר של אמוניה, טמפרטורה נמוכה הדומה לטמפרטורת הסביבה, ומירקם בעל חלקיקים קטנים (2 ס"מ ומטה).

בארץ קיים תקן ישראלי לקומפוסט (ת"י 801) משנת 2000. על פי התקנות כל מי שמצהיר כי הוא מוכר קומפוסט חייב לעמוד בדרישות התקן.

### בדיקות עם קבלת חומר אורגני:

חשוב לבדוק ולהתירשם מהחומר בערימה.

1. ריח: נוכחות של ריח חזק של אמוניה יחד עם טמפרטורה גבוהה מעל 40° מצביעים על כך שהחומר עדיין נימצא בשלבי פעילות נמרצים וטרם הגיע לשלב המיוצב, קרי קומפוסט.

2. מרקם: יש לשים לב למירקם החומר: האם יש הרבה גושים גדולים והאם החומר מפורר היטב?

בדיקות רחבות יותר ניתן לבצע במעבדות שירות שדה. המדדים החשובים הם:

1. אחוז חומר אורגני שעליו להיות לפחות 25% אך רצוי שיהיה מעל 40%.
2. יחס פחמן חנקן (C/N) – יחס זה מייצג במידה רבה את מצב הבשלות של החומר. ערכו בחומר אורגני שמקורו בזבל רפת יהיה בתחום 10-12. בחומר אורגני שמקורו צמחי בלבד ערכו יהיה קרוב ל-20. בחומרים אורגנים שהם תערובת של גזם צמחי, זבל או בוצה הערך יהיה בדרך כלל סביב 15.
3. יחס בין חנקן חנקתי לחנקן אמוניקלי - על פי פרופ' מיכה רביב, בקומפוסט מיוצב כהלכה היחס יהיה 5 חנקן מול 1 אמוני. באופן בו מטופלים החומרים האורגנים לסוגיהם במיתקנים השונים נדיר להגיע ליחס כזה והנפוץ הוא 1 חנקן מול 1 אמוני. במרבית הבדיקות שנערכו למדדים אלו התוצאות היו הפוכות.
4. דרגת בשלות – בדיקה ארוכה המיועדת להגדיר את דרגת הבשלות של החומר האורגני הניבדק.
5. ריכוז יסודות הזנה – הנתונים אינם מלמדים דבר על דרגת הבשלות אך מאפשרים להעריך את תרומת החומר המיושם בקרקע להזנת הגידול.
6. מתכות כבדות – יש לוודא שהחומר הנבדק אינו מכיל עקבות מתכות כבדות בשיעור העולה על המותר.

**פירוט נוסף ניתן למצוא בדפון של שה"מ בנושא יישום קומפוסט:**

[http://www.shaham.moag.gov.il/Pages\\_Files/6161624kompost.pdf](http://www.shaham.moag.gov.il/Pages_Files/6161624kompost.pdf)

